

Slik jeg ser det

Bård Harstad
professor,
Økonomisk institutt,
Universitetet i Oslo

twitter: @bardharstad

Hver torsdag i Aftenposten

Aksel Mjøs
førsteamanuensis
Norges Handels-
høgskole

Elisabeth Holvik
sjeføkonom
Sparebank 1

Einar Lie
professor
Universitetet i Oslo

Helle Stensbak
sjeføkonom
YS

Erling Røed Larsen
professor
Handelshøgskolen BI

Internasjonale konflikter. En avtale om å verne Arktis er viktig - både for verdensfreden og for klimaet.

Som skapt for en fredelig avtale

Midt under den kalde krigen var Norge blant de 12 land som signerte Antarktistraktaten. Avtalen trådte i kraft i 1961 og forbyr militær aktivitet på det sydlige kontinent. Traktaten støtter ikke lands territorielle krav og forbyr utvinning av mineraler for andre formål enn til forskning. Dette var den kalde krigens første avtale av denne typen - og den gjelder fortsatt. Antarktistraktaten har vært en suksess.

Prisen av konflikt

Økonomisk teori predikerer at når flere parter kjemper om en pris, kan hele vinningen gå opp i den totale spinningen. Hvert land vil investere altfor mye for å sikre sine interesser og øke håpet om å ta det meste av kaken. I verste fall får en åpne konflikter med krig og materiell ødeleggelse som langt overskygger verdiene man slåss om. Det er nettopp derfor fredningsavtaler kan redusere konflikt, spesielt i situasjoner der partene er uforutsigbare og ikke så enkelt forhandler med hverandre.

Også i 1961 var Sydpolen et øde og isbelagt område. Ingen kjente til de store naturressursene der, og nasjonale eierskap var fortsatt i gråsonen. Det var et perfekt sted å frede - som Nordpolen i 2014.

En internasjonal avtale som forbyr utvinning og mineralutvinning i nord kan redusere det fremtidige konfliktnivået. Dette er spesielt viktig når spenningen i Ukraina avslører at visse parter i nord hverken er samarbeidsvillige eller kon-

fliksky. Samtidig er det å sette i gang utvinning av Arktis en dårlig idé - også av andre årsaker. Slik aktivitet vil øke temperaturen i atmosfæren så vel som i internasjonal politikk.

Utvinningen må uansett bremses

FN og klimapanelet har alt bekreftet at store deler av verdens fossile ressurser må forbli der de er - under bakken. Dette er nødvendig for å nå FNs mål om å øke den globale

gjennomsnittstemperaturen med maksimalt to grader.

I denne spalten har jeg tidligere forklart at en klimaavtale som fokuserer på redusert utvinning, unngår karbonlekkasjen som kjennetegner tradisjonelle forhandlinger som fokuserer på forbruk.

Det store oppfølgingsspørsmålet er hvilke felt en skal la være å utvinne. Fra et rent økonomisk ståsted vil det lønne seg å konservere de feltene som uansett er kostbare å utvinne. Fra et miljøperspektiv vil en også kutte ut de feltene som skaper mye forurensning enten under utvinningen eller forbrenningen.

Problemet er at de fleste kull- eller oljefelter er eid av individuelle stater som slett ikke er tjent med å konservere egne felter til nytte for verden forøvrig. De vil kreve kompensasjon. Men eksplisitt betaling for god oppførsel er uvanlig og vanskelig i internasjonal politikk, spesielt om mottageren er rik av oljeeksport eller en dårlig samarbeidspartner på andre områder.

Arktis er derfor det perfekte sted å verne mot utvinning. Kostnadene ved utvinning ville blitt rekordstore; så store at selv internasjonale oljeselskaper som Total vegrer seg for å investere. Risikoen for lekkasjer er ukjent, og konsekvensene kan bli fatale for et sårbart miljø. Men kanskje aller viktigst, såkalte sidebetalinger vil bli unødvendig. Mange land krever sin rett i nord, så felles vern vil være et sammenlignbart offer for flere parter. Disse landene er rike eller store, dermed kan de uansett ikke forvente kompensasjon fra resten av verden.

Uvitenhetssløret

Det er lettere å bli enige bak et uvitenhetsslør - før en kjenner sin rett og posisjon i den kommende konflikten. Dette er gammel lærdom fra filosofer som Immanuel Kant og John Rawls. Så lenge vi er bak uvitenhetssløret er det lettere å være nøytrale og bli enige om en noenlunde rettferdig og objektiv avtale.

Når sløret er borte og konflikten konkret, blir det mye vanskeligere. Kanskje var det nettopp derfor den relativt ukjente Sydpolen ble vernet under den kalde krigen. Fordelen med uvitenhetssløret øker når utsiktene til senere fredelige forhandlinger forverres. Om situasjonen i Ukraina antyder et høyere spenningsnivå fremover vil uvitenhetsslør ha en stor verdi også i dag!

I nord er vi til en viss grad fortsatt bak et uvitenhetsslør. Vi vet ennå ikke hvordan verden kan komme til å fordele eien-

domsrettighetene i de mange gråsonene - de områder der flere land krever sin rett. Vi kjenner ennå ikke den eksakte verdien av ressursene på bunnen, og vi kjenner heller ikke til hvilken teknologi vi vil trenge for å få tak i dem.

Vi er fortsatt i samme båt - eller i noenlunde felles farvann. Men dette vil ikke vare evig. De usikre faktorene kan snart bli klarlagt. Eiendomsrettighetene kan bli ytterligere definerte. Da vil det komme enda klarere frem hvem som kommer til å tjene på utviklingen av Nordområdene og hvem som kommer til å tape - og da er det kanskje for sent. Vi har derfor en mulighet til å lage avtaler i dag som vi kanskje vil savne om noen år.

Arktisk råd

Men er det praktisk mulig å frede Arktis? Skeptikere vil påpeke at Sydpolen er et kontinent, mens Nordpolen er en sjø. For havområder gjelder andre og eksisterende regler. Men reglene er forhandlet frem og kan diskuteres igjen når viktige hensyn taler for det. Forhandlingsbordet er dekket allerede. Arktisk råd er en eksisterende institusjon som er skapt blant annet for å gjøre det mulig å forhandle om miljøproblemer. Norge har en sentral rolle i rådet og er tjent med annen oppmerksomhet enn den vi fikk i forrige uke da Store Norske åpnet nye kullgruver på Svalbard. Det vil være en naturlig oppgave for Norge å jobbe for vern av polområdet. Om de klarte det i 1961, kan vi klare det nå.

DATAKOMPETANSE

BBL Datakompetanse AS leverer markedsledende ERP system til boligbyggelag i Norge.

De utvikler, drifter og har kundestøtte på sine egne løsninger, og har i nærmere 15 år opplevd sunn og solid vekst. Selskapet har 30 ansatte i dag, bestående av både juniorer og seniorer som besitter høy IT faglig kompetanse.

UTVIKLINGSSJEF OG TECH LEAD TIL BBL DATAKOMPETANSE

BBL Datakompetanse søker en utviklingssjef som vil inngå i selskapets ledergruppe og få personalansvar for enavdeling som på sikt skal vokse til opp mot 20 personer. I denne rollen har man ansvar for å koordinere utviklingsarbeidet og prosjekter knyttet til avdelingen i henhold til selskapets mål.

I rollen som Tech Lead har man ansvar for selskapets systemarkitektur og koordinering av FoU-arbeidet med teknologisk innovasjon. Tech lead skal til enhver tid sørge for at utviklingsavdelingen har moderne og optimale verktøy, samt at løsningene er oppdaterte og løftet på et riktig teknologisk nivå.

Har du spørsmål om stillingen ta kontakt med Ritu Rampal +47 954 78 264 eller Vedrana Dzonlez i Experis IT, +47 908 58 362. For komplett stillingsutlysning se www.experis.no. Alle henvendelser behandles konfidensielt.

**BARNA SOM ER
RAMMET AV KRIG
TRENGER DEG!**

Situasjonen i Den sentralafrikanske republikk er preget av kaos, vold og grusomme overgrep.

HJELP BARN SOM ER UTSATT FOR KRIG

For 275 kroner i måneden kan du gi barn trygghet og beskyttelse.

WWW.SOS-FADDER.NO